

Ахметханов М.М.,
курсант І групи V курсу
військово-юридичного факультету
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ВІКТИМНІСТЬ ПРИ ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНІВ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Ключові слова: віктимність, Збройні Сили України, військові злочини.

Keywords: victimization, Armed Forces of Ukraine, military crimes.

Анотація: Розглянуто питання щодо визначення місця поведінки жертви в детермінації військових злочинів. Розкрито умови вчинення військових злочинів в Збройних Силах України.

Abstract: The issue of determining the place of victim's behavior in the determination of war crimes is considered. Terms of committing war crimes in the Armed Forces of Ukraine are disclosed.

Важливого значення для належної протидії злочинам проти встановленого порядку несення або проходження військової служби (далі – військові злочини), особливо в умовах особливого періоду, набуває виявлення їх детермінаційних комплексів. Особливе місце в детермінації військових злочинів відіграють характеристики жертв злочинів. Існує багато точок зору з приводу того, до яких саме детермінант військових злочинів віднести поведінку жертви злочину. На наш погляд, віктимну поведінку слід віднести до умов вчинення злочину, які сприяють вчиненню злочину або досягненню злочинного результату.

Актуальності дослідженню окресленої проблеми також надає проведення антитерористичної операції в окремих районах Донецької та Луганської областей (далі – АТО), в умовах якої, починаючи з 2014 року, суттєво збільшилася кількість військових злочинів. [1, с. 72]

Віктимність самих військовослужбовців є однією з важливих умов вчинення військових злочинів. Адже жертвами злочинів серед військовослужбовців найбільш часто стають молоді військовослужбовці, яким бракує почуття небезпеки, тривоги та загрози посягання, обережності в спілкуванні з тими військовослужбовцями, які мають девіантні відхилення, акуратності в побуті та при виконанні службових обов'язків. [2, с. 234]

Не менш важливою умовою вчинення військових злочинів є значні фізичні та психоемоційні перевантаження, які обумовлені характером проходження військової служби. Ще більші фізичні та психоемоційні навантаження мають місце під час виконання обов'язків військової служби у зоні проведення АТО. Як вказує О.В. Тополь, «військовослужбовці перебувають в ситуації, яка безпосередньо загрожує їхньому життю, вони опосередковано переживають смерть та поранення товаришів, психологічна напруга підтримується постійними негативними очікуваннями. Військовослужбовці в бойових умовах знаходяться в стані психічної депривації (deprivation – втрата, обмеження), що викликана неможливістю довгий час задовольнити важливі життєві потреби (зміна цивільного життя на воєнне, розлука з близькими тощо). Бійці в зоні АТО, які здебільшого стримують натиск супротивника, а не проводять активні наступальні дії, переживають психічний стан фрустрації (від лат. frustratio – омана, марне очікування), який виникає при невідповідності реальної дійсності очікуванням людини. Стан фрустрації може виникнути при зіткненні з об'єктивними непереборними труднощами (наприклад, неможливістю одержати перемогу над супротивником з об'єктивних причин його кращої технічної оснащення) або суб'єктивними переживаннями (наприклад, з приводу неможливості побороти ворога, оскільки керівництво не відає відповідних наказів)». [3, с. 230–231]

Віктимність військовослужбовців також обумовлена й вживанням спиртних напоїв, наркотичних засобів, які здатні зняти на певний час психоемоційну напругу під час або після виконання обов'язків військової служби. Особливо гостро ця проблема стосується військовослужбовців, які проходять військову службу в зоні проведення АТО. Так, за даними заступника директора юридичного департаменту Міністерства оборони України у 2015 році в Збройних Силах України внаслідок вживання алкогольних напоїв загинули чи отримали травми 126 військовослужбовців, з них 66 – в районі проведення АТО. Крім того, якщо в 2014 році за порушення, вчинені у стані сп'яніння, було затримано 701 військовослужбовця, то в 2015 році – вже близько 9 тис. військовослужбовців.

Пристрасть до алкоголю, як правило, призводить до вкрай негативних наслідків не лише для самих військовослужбовців, а й їхніх сімей, товаришів по службі, до погіршення морально-психологічного клімату у військових колективах. Військовослужбовець, який під час виконання службових обов'язків перебуває у стані сп'яніння, стає більш вразливим для спричинення будь-якої шкоди його життю або здоров'ю, оскільки у нього знижується увага, самовладання, виникають порушення рівноваги і координації рухів. Окрім того, спостерігається зниження

почуття відповідальності, сили волі, здатності концентрувати увагу, зникнення інтересу до несення військової служби.

Таким чином, можна виділити такі характеристики та властивості особистості жертви, що підвищують ймовірність стати жертвою злочину: значні фізичні та психоемоційні переважання, які обумовлені характером проходження військової служби; вживання спиртних напоїв, наркотичних засобів під час виконання обов'язків військової служби; відсутність почуття небезпеки, обережності у спілкуванні з військовослужбовцями, які мають девіантні відхилення.

Отже, враховуючи вищевикладене, можемо дійти до висновку, що на віктимність військовослужбовців Збройних Сил України при вчиненні ними злочинів впливає значна кількість факторів, які потребують додаткової уваги зі сторони суб'єктів запобігання з метою вдосконалення існуючих та розроблення нових заходів запобігання злочинів в лавах Збройних Сил України та інших військових формуваннях створених відповідно до чинного законодавства України.

Список використаних джерел

1. Довгаль М. Професійна віктимність представників органів державної влади / М. Довгаль // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2017. – № 1(13). – с. 71–81 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/1-2017/dovgal.pdf>
2. Онколов Ю.П. Необходимо виктимологическое направление профилактики преступности военнослужащих / Ю.П. Онколов // Проблемы в российском законодательстве 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/v/6-1-neobhodimoviktimologicheskoe-napravlenie-profilaktiki-prestupnosti-voennosluzhaschih>
3. Тополь О.В. Соціально-психологічна реабілітація учасників антитерористичної операції / О.В. Тополь // Вісник Чернігівського національного педагогічного ун-ту. Серія: Пед. науки. – 2015. – Вип. 124. – С. 230–233 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_124_6

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017